

Η ακμή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (9ος - μέσα 11ου αι.) (εδαφική επέκταση - στήριξη των μικροκαλλιεργητών - περιορισμός των Δυνατών - ανάπτυξη Τεχνών & Γραμμάτων)

Α. ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ προς τα ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ & ΝΟΤΙΑ - Ύλη βιβλίου: σελ. 41

Μακεδονική δυναστεία (867-1057)

Η **Μακεδονική δυναστεία**, που κυβέρνησε τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, πήρε το όνομά της από τον ιδρυτή της, Βασίλειο Α' (867-886), που καταγόταν από το θέμα της **Μακεδονίας**.

Οι εξελίξεις στο Αραβικό Χαλιφάτο ευνοούν την επέκταση εις βάρος των Αράβων στα ανατολικά και νότια:

Το 10ο αιώνα το Χαλιφάτο των Αβασιδών χωρίζεται σε πολλά μουσουλμανικά κράτη, που συχνά πολεμούσαν μεταξύ τους. Οι Αβασίδες χαλίφηδες έχουν πια μόνο θρησκευτική εξουσία.

Πόσα αραβικά κράτη διακρίνεις;

.....

Κατά τον 10^ο αι. στο Θρόνο της αυτοκρατορίας ανέρχονται Μακεδόνες ηγεμόνες μετά από συνωμοσίες και δολοφονίες, που όμως έχουν στρατιωτικές και διοικητικές ικανότητες. Εκμεταλλευόμενοι τις καταστάσεις, επεκτείνουν τα σύνορα του Βυζαντίου.

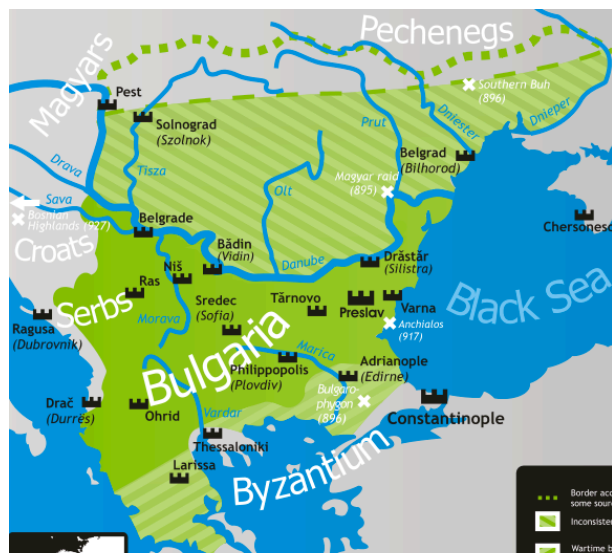
1. Ο αυτοκράτορας Ρωμανός Λακαπνός προσαρτά την Έδεσσα της Συρίας (μέσα 10^{ου} αι., βλ. χάρτη βιβλίου, σελ. 42)
 2. Ο Νικηφόρος Ξωκός ανακτά την Κρήτη (961)
 3. Ο Ιωάννης Τζιμισκής ανακτά την Κύπρο (965)
- Οι δύο τελευταίοι κατέκτησαν τμήματα της Συρίας, της Παλαιστίνης και την Κιλικία (: η περιοχή βόρεια της Κύπρου) αυξάνοντας τα σύνορα του Βυζαντίου (θυμηθείτε τα ακριτικά τραγούδια).

Β. ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ προς τα ΒΟΡΕΙΑ ΣΥΝΟΡΑ - Ύλη βιβλίου: σελ. 41

Η ακμή του Βουλγαρικού κράτους σημειώνεται στα χρόνια του τσάρου Συμεών

Το κράτος του τσάρου Συμεών

Στα τέλη του 9ου αιώνα ο βούλγαρος τσάρος Συμεών (893-927) προσπάθησε να μεγαλώσει το κράτος του. Έκανε εκστρατείες ενάντια στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, έκανε την Εκκλησία της Βουλγαρίας ανεξάρτητη από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως και πήρε τον τίτλο «Βασιλιάς Ρωμαίων και Βουλγάρων». Η διπλωματία και ο στρατός του βυζαντινού αυτοκράτορα όμως εμπόδισαν τα σχέδια του Συμεών. Το 971 το βουλγαρικό κράτος καταλύθηκε και έγινε βυζαντινή επαρχία. Στα τέλη του 10ου αιώνα ο βούλγαρος τσάρος Σαμουήλ (976-1014) δημιούργησε ένα νέο βουλγαρικό κράτος με κέντρο την περιοχή της Μακεδονίας και έκανε επιδρομές. Ο βυζαντινός αυτοκράτορας Βασίλειος Β', ύστερα από πολλές εκστρατείες, κατέλυσε το κράτος του (1018). Στις περιοχές του δημιούρ-

Η ακμή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (9ος - μέσα 11ου αι.) (εδαφική επέκταση - στήριξη των μικροκαλλιεργητών - περιορισμός των Δυνατών - ανάπτυξη Τεχνών & Γραμμάτων)

Η κρίσιμη μάχη που έδωσε ο Βασίλειος Β΄ εναντίον του στρατού του Σαμουήλ σημειώθηκε στο Κλειδί (1014) δίπλα στις Σέρρες (βρες την περιοχή και κύκλωσέ την στο χάρτη της σελίδας 42).

Ο Βασίλειος Β΄ είχε γνωρίσει βαριές ήττες από τον Σαμουήλ, ακόμα και κοντά στη Λάρισα, στο εσωτερικό της αυτοκρατορίας. Ίσως για αυτό προχώρησε σε μια άγρια πράξη εις βάρος των 14000 βουλγάρων αιχμαλώτων, εξαιτίας της οποίας πήρε και την προσωνυμία Βουλγαροκτόνος.

Χάρτης που δείχνει τη βυζαντινή επικράτεια από τα μέσα του 9ου αι. - αρχές του 11ου αι.

Ποια είναι η σημασία για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία αυτών των επεκτάσεων του 10^{ου} αιώνα;

- Ο έλεγχος των εμπορικών δρόμων της Ανατολής περνά μέσα από τη Βυζαντινή αυτοκρατορία
- Τα νέα εδάφη φέρνουν επιπλέον έσοδα από φόρους, αυξάνεται η παραγωγή και το παραγωγικό δυναμικό.
- Οι στρατιωτικές επιτυχίες αύξησαν το κύρος του Βυζαντίου.
- Οι συνθήκες ειρήνης ευνοούν την ανάπτυξη της οικονομίας.

Γ. ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΚΤΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΙΤΑΛΙΑ - Ύλη βιβλίου: σελ. 45-47

Μέχρι τις αρχές του 10^{ου} αιώνα, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία συνέχιζε να έχει κάποιες λίγες κτήσεις στη Δύση και συγκεκριμένα τη Σικελία και τη Νότια Ιταλία. Οι κτήσεις της στη Ν. Ιταλία συνόρευαν με μικρά ιταλικά κρατίδια, ενώ πάνω από αυτά βρισκόταν το Παπικό κράτος. Το τελευταίο συνόρευε με το Γερμανικό κράτος (ένα από αυτά που δημιουργήθηκαν μετά τη συνθήκη του Βερντέν) με το οποίο διατηρούσε άριστες σχέσεις. Στις αρχές του 10^{ου} αιώνα η Σικελία καταλαμβάνεται από τους Άραβες και αρκετοί από τους οι βυζαντινούς κατοίκους της μετακινήθηκαν προς τη Ν. Ιταλία ενισχύοντας τον εκεί πληθυσμό.

Το μέλλον αυτών των βυζαντινών κτήσεων συνδέεται άμεσα α) με τις επιδιώξεις των Γερμανών βασιλέων που τους ενδιέφερε να συμπεριλάβουν στο κράτος τους όλη την Ιταλία -το Παπικό Κράτος ήταν ήδη κάτω από την προστασία τους και β) την πολιτική που θα ασκήσει ο Πάπας απέναντι στις γερμανικές επιδιώξεις.

Η ακμή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (9ος - μέσα 11ου αι.)

(εδαφική επέκταση - στήριξη των μικροκαλλιεργητών - περιορισμός των Δυνατών - ανάπτυξη Τεχνών & Γραμμάτων)

Ας θυμηθούμε τους λόγους του ανταγωνισμού μεταξύ Κωνσταντινούπολης και Ρώμης:

Από τα μέσα του 8ου αιώνα το μόνο Πατριαρχείο μέσα στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία ήταν το **Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως**. Όπως είδαμε, την εποχή της Μακεδονικής δυναστείας το βυζαντινό κράτος στηρίχτηκε στην Εκκλησία για να επηρεάσει γειτονικούς λαούς. Έτσι το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως αύξησε πολύ την επιρροή του.

Στη δυτική Ευρώπη, από τότε που δημιουργούνται τα βαρβαρικά βασίλεια, ο πάπας γίνεται όλο και πιο **ανεξάρτητος** από τους βυζαντινούς αυτοκράτορες. Τα εδάφη του δεν ανήκαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και αρχίζει πια να έχει και **πολιτική εξουσία**. Ο πάπας υποστηρίζει τους ηγεμόνες στα κράτη της δυτικής Ευρώπης κι έτσι δυναμώνει τη θέση τους.

Ο ανταγωνισμός γίνεται όλο και πιο έντονος....

Ανάμεσα στις δύο Εκκλησίες δημιουργείται **ανταγωνισμός** για την αρχηγία στο χριστιανικό κόσμο. Ο ανταγωνισμός αυτός δυναμώνει επειδή υπάρχουν πολλές **αφορμές** σχετικά με το **δόγμα** και τη λατρεία.

Από την πλευρά τους οι βυζαντινοί αυτοκράτορες φοβούνται μήπως κάποιο δυτικό κράτος, με την υποστήριξη του πάπα, κάνει επίθεση στο δικό τους. Γι' αυτό οι περισσότεροι προσπάθησαν να στηρίξουν το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, ν' αυξήσουν με τη βοήθειά του την επιρροή τους σε άλλους λαούς και να μειώσουν τη δύναμη του πάπα.

....μέχρι που φτάνει ακόμα μια φορά σε κρίσιμο σημείο, όταν:

Στέφθηκε ο Όθωνας Α' ως Αυτοκράτορας των Ρωμαίων από τον Πάπα (962)

Το 962 ο πάπας της Ρώμης έστεψε τον Όθωνα Α' (936-973) Αυτοκράτορα των Ρωμαίων. Έτσι ιδρύθηκε η **Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία**. Ο Όθωνας Α' προσπάθησε να καταλάβει βυζαντινές περιοχές στη νότια Ιταλική χερσόνησο. Οι βυζαντινοί αυτοκράτορες, όπως και πιο παλιά με τον Καρλομάγνο (800), θεώρησαν τον Όθωνα Α' παράνομο και δεν τον αναγνώρισαν ως αυτοκράτορα. Ανάμεσα στα δύο κράτη δημιουργήθηκαν προβλήματα. Στη συνέχεια όμως αντάλαξαν **διπλωματικές αποστολές**. Ύστερα από συνθήκες και συμμαχίες οι σχέσεις τους έγιναν καλύτερες.

Πλακίδιο από ελεφαντόδοντο. Ο Χριστός στέφει τον Όθωνα Β' (973-983) και τη σύζυγό του Θεοφανώ. Το 972 ο Όθωνας Β', γιος και διάδοχος του Όθωνα Α', παντρεύτηκε τη Θεοφανώ, ανιψιά του βυζαντινού αυτοκράτορα Ιωάννη Ταμισκή (969-976). 10ος αιώνας, Παρίσι (Γαλλία), Μουσείο Κλινί.

Ο Όθωνας Α' έστειλε αποστολή στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας να παντρευτεί μια βυζαντινή πριγκίπισσα και πάρει τις βυζαντινές ιταλικές κτήσεις.

Ο Νικήφορος Ξωκός απέρριψε την πρόταση και πρόσβαλλε συστηματικά τον απεσταλμένο του Όθωνα Α', Λουτπράνδο, επίσκοπο της Κρεμώνας, θεωρώντας απαράδεκτη τη στάση του γερμανού ηγεμόνα και την πράξη του Πάπα να τον στέψει Αυτοκράτορα των Ρωμαίων.

Όμως 10 χρόνια αργότερα (972) ο Ιωάννης Τζιμισκής θεώρησε πως ένα συνοικέσιο θα εξομάλυε τις σχέσεις του Βυζαντίου με το γερμανικό βασίλειο και πάντρεψε στη Ρώμη την ανιψιά του Θεοφανώ με τον Όθωνα Β', γιο του Όθωνα Α'. Αντίθετα όμως από τις προσδοκίες του, ο Όθωνας Β' ξεκίνησε να καταλάβει τις βυζαντινές κτήσεις της Ν. Ιταλίας. Αν δεν τα κατάφερε, αυτό οφείλεται στο ότι του επιτέθηκαν οι Άραβες και απέτρεψαν τα σχέδιά του.

Οι Βυζαντινοί διατηρούν για κάποια χρόνια ακόμη τις κτήσεις τους στη Ν. Ιταλία μέχρι που στα μέσα του 11^{ου} αιώνα οι επιδρομές των Νορμανδών φτάνουν μέχρι αυτές.

Η ακμή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας (9ος - μέσα 11ου αι.) (εδαφική επέκταση - στήριξη των μικροκαλλιεργητών - περιορισμός των Δυνατών - ανάπτυξη Τεχνών & Γραμμάτων)

Σχέδια του Συμεών

Ο βυζαντινός αυτοκράτορας Ρωμανός Α΄ (919-944) σε γράμμα του κατηγορεί το Συμεών γιατί έχει πάρει παράνομα τον τίτλο «Βασιλιάς Ρωμαίων και Βουλγάρων».

Π 4

Γιατί, πες μου, τι κατάφερες παίρνοντας το όνομα βασιλιάς Βουλγάρων και Ρωμαίων χωρίς να είναι σύμφωνος και βοηθός σου ο Θεός; Τι κέρδισες που με τόση βία [...] πήρες τη γη μας; Πού είναι οι φόροι που παίρνεις απ' αυτή; Τι εισοδήματα σου πληρώνονται από 'κει; Η αλήθεια είναι [...] πως ύστερα από τόσους φόνους και λεηλασίες το μόνο που σου μένει είναι να εξουσιάζεις τα κάστρα, και μάλιστα με παραπάνω μπελάδες, να τα συντηρείς με τρόφιμα και στρατιώτες, ενώ ο λαός μέσα σ' αυτά υποφέρει και αφανίζεται [...]. Αν κάποιος πρέπει να ονομάζεται βασιλιάς των Ρωμαίων και των Βουλγάρων, είμαστε εμείς, που και τ' όνομα αυτό το πήραμε από το Θεό και την εξουσία, όπως όλοι παραδέχονται, και όχι εσείς, που αγωνιζόσαστε να τ' αποκτήσετε μ' αίματα και σφαγές.

Επιστολή του Ρωμανού Α΄, μεταξύ των ετών 919-927

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ερώτηση 1η

Αφού διαβάσεις την επιστολή του αυτοκράτορα Ρωμανού στον βούλγαρο τσάρο Συμεών, προσπάθησε να απαντήσεις:

1. Από που ισχυρίζεται ότι αντλεί την εξουσία του ο Βυζαντινός αυτοκράτορας;
2. Σε αντίθεση με τον ίδιο, ο Συμεών από που αντλεί την εξουσία του;
4. Γιατί ο Ρωμανός επικαλείται τον Θεό; Είναι επιχείρημα που μπορεί να επηρεάσει τον Συμεών;

3. Ποια είναι η κατάσταση, σύμφωνα με τον Ρωμανό, στις περιοχές που κατέλαβε ο Συμεών;
4. Στο σημερινό αναγνώστη της επιστολής, πόσο πειστικά είναι τα επιχειρήματα του Ρωμανού;

Ερώτηση 2^η

Τοποθέτησε με χρονολογική σειρά τα γεγονότα που αναφέρονται στο μάθημα: Η ακμή της Βυζ. Αυτοκρατορίας

